

## TEZAURUL DE DENARI ROMANI DESCOPERIT LA PÂRSCOV, JUDEȚUL BUZĂU

Theodor ISVORANU<sup>a</sup>, Sebastian MATEI<sup>b</sup>

<sup>a</sup> Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România; e-mail: theodor.isvoranu@gmail.com

<sup>b</sup> Muzeul Județean Buzău, România; e-mail: sebastianmatei@yahoo.com

**Keywords:** Roman Republican denarii, coin hoard, Pârscov, Gorgane-Observator, control-marks, nummularii

**Abstract:** The authors present a coin hoard consisting of 62 Roman Republican denarii and a good style imitation of a denarius, which was recently discovered in the village of Pârscov, Buzău County, in the place called Gorgane-Observator. The place of discovery is located in the neighbourhoods of the Geto-Dacian sites from Târcov – Piatra cu Lilieci, Cârломănești and Pietroasele – Gruiu Dării. The appearance of the coins, in different stages of wear and with numerous incised control-marks, probably due to the activity of nummularii, indicates a “circulation coin hoard” that reached the north of the Danube in a pre-constituted form. The denarii fall chronologically between 179–170 and 19 BC, the imitation having as prototype the denarius of P. Clodius from 42 BC. The core of the hoard consists of three compact groups totalling 51 denarii, each in almost uninterrupted chronological succession, attesting to the intervals 118–105, 91–68 and 58–40 BC. The best documented is the period of Caesar’s ascension, wars and dictatorship, until after the establishment of the 2nd triumvirate, the coins of the 50-41 decade representing over 25% of the total. The deposit ends with Octavian issues, the last two denarii bearing the title CAESAR AVGVSTVS. It is the first hoard from the time of Augustus discovered on the territory of Buzău County, having as main analogies in terms of chronology and structure the hoards from Valea (Strâmba), Dâmbovița County and Sfântu Gheorghe, Covasna counties. The circumstances of the concealment of the coin hoard are integrated into the context generated by a series of events related by written sources, which took place between about 17/16 BC–10/12 AD, which culminated in the relocation of an entire Getic population from north of the Danube, archaeologically confirmed by the cessation of habitation in the great daciae and settlements of Wallachia.

**Cuvinte-cheie:** denari romani republicani, tezaur monetar, Pârscov, Gorgane-Observator, mărci de control, nummularii

**Rezumat:** Autorii prezintă un tezaur monetar alcătuit din 62 de denari romani republicani și o imitație de denar de stil bun, ce a fost descoperit recent în satul Pârscov, jud. Buzău, în locul numit Gorgane-Observator. Locul descoperirii este situat în vecinătatea siturilor geto-dacice de la Târcov – Piatra cu Lilieci, Cârломănești și Pietroasele – Gruiu Dării. Aspectul monedelor, în stadii diferite de uzură și cu numeroase mărci de control incizate, probabil datorate activității nummularii-ilor, indică un tezaur „de circulație” care a ajuns la nord de Dunăre în formă preconstituită. Denarii se încadrează cronologic între anii 179–170 și 19 a.Chr., iar imitația are ca prototip denarul lui P. Clodius din 42 a.Chr. Nucleul tezaurului este constituit de trei grupuri compacte ce însumează 51 denari, fiecare în succesiune cronologică aproape neîntreruptă, ce atestă intervalele 118–105, 91–68 și 58–40 a.Chr. Cel mai bine documentată este perioada ascensiunii, războaielor și dictaturii lui Caesar, până după încheierea celui de-al doilea triumvirat, monedele deceniului 50–41 reprezentând peste 25% din total. Depozitul se încheie cu emisiuni de la Octavianus, ultimele două monede purtând titulatura CAESAR AVGVSTVS. Este primul tezaur din timpul lui Augustus descoperit pe teritoriul județului Buzău, având ca principale analogii privind cronologia și structura tezaurele monetare de la Valea (Strâmba), județul Dâmbovița și Sfântu Gheorghe, județul Covasna. Circumstanțele îngropării tezaurului se integrează contextului generat de o suită de evenimente relatate de izvoarele scrise, din perioada circa 17/16 a.Chr. –10/12 p.Chr., ce au culminat cu acțiunea de strămutare a unei întregi populații getice de la nord de Dunăre, confirmată arheologic de încetarea locuirii în marile daciae și așezări din Muntenia.

În anul 2018, în colecțiile Muzeului Județean Buzău, a intrat un tezaur monetar alcătuit din 63 de piese din argint, descoperit pe teritoriul satului Pârscov, reședința comunei omonime din județul Buzău<sup>1</sup>, respectiv în zona deluroasă de la nord-vest și vest de municipiul Buzău în care au fost identificate și cercetate stațiunile geto-dacice de la Târcov, Cârломănești și Pietroasele – Gruiu Dării (Pl. I/a). Punctul descoperirii, denumit *Gorgane-Observator*, este situat la circa jumătate de km nord de marginea satului Pârscov și la circa 5 km sud de cetatea dacică de la Târcov – Piatra cu Lilieci, într-o zonă cu plantații de pomi fructiferi (Pl. I/b, II/a). Piese monetare, între care un exemplar rupt în momentul descoperirii, au fost găsite la mică adâncime (10–15 cm), imediat sub stratul de humus și frunze, poziție probabil

datorată unei alunecări de teren. Ele fuseseră îngropate la baza unei movile naturale cu înălțime de aproximativ 20 m, astăzi împădurită. Lipsa oricărui fragment ceramic în pământul din jur indică faptul că depozitul a fost depus cel mai probabil într-un recipient de material perisabil, cum ar fi o pungă din piele sau țesătură, din care nu s-a păstrat nicio urmă.

Tezaurul este compus din denari romani, emiși începând din al doilea deceniu al secolului II a.Chr. până în primii ani de după instaurarea Principatului, la care se adaugă o piesă imitativă (Pl. III–VI). Cel mai vechi denar atestă o emisiune „anonimă” din anii 179–170, iar cel mai recent a fost bătut sub Augustus, în anul 19 a.Chr. Dintre cei emiși în ultimele două decade ale secolului II a.Chr., respectiv anii ‘70 ai veacului următor, șase exemplare (9,52%) sunt *serrati*. Piese au grade diferite de uzură și numeroase semne

<sup>1</sup> Descoperirea a fost făcută în mai 2018, cu ajutorul unui detector de metale, de către cetățeanul C. Moraru.